

ЧЕЛОВЕК И МИР
The Man and the World
Člověk a Svět
Der Mensch und die Welt

Я. Кампбелл

Аннотация

Статья состоит из четырех очерков на русском, английском, чешском и немецком языках. Статья посвящена студентам Уральского государственного аграрного университета.

Ключевые слова: человек и философия, природа и наука, алхимия и наука, сказка и мораль.

Summary

The paper consists of four essays in English, Russian, Czech and German. The article is devoted to the students of the Ural State Agrarian University.

Keywords: man and philosophy, nature and science, alchemy and science, tale and morality.

Целостное мировоззрение

Доброта сердца лучше щедрости.

Противостояние материализма и идеализма было в XX в. взбудоражено потрясающим открытием, которое можно описать одним предложением. Вселенная существовала не всегда. Вселенная возникла много миллиардов лет назад. Из чего же она возникла? Если ничего не существовало, то она могла возникнуть только из ничего. Если так, что такое Ничего, Ничто? Даже современная наука во всех своих видах и философия материализма и идеализма не могут ответить на этот вопрос. Но ответ напрашивается сам. Эмпирическим путем и философскими теориями с их односторонностью невозможно объяснить возникновение мира. Эта проблема со всей очевидностью требует интеграции материализма и идеализма. В итоге мы получаем целостное понимание, целостное мировоззрение, универсализм. Если Ничто является всем, то оно не может быть ни единичным, ни многим. Оно не может быть даже структурным, специфически определенным и конечным. С другой стороны, Ничто не может быть квалифицировано как отсутствие бытия. Ничто, как мы ежедневно наблюдаем, обладает творческой энергией. Получается, что мы имеем дело с абсолютным Ничто. В нем творец и творение.

Законы природы не действуют самостоятельно, безотносительно воли Творца. Атеист не задаст себе вопрос, откуда законы природы взялись и чем они определяются. Случайности создания законов природы, по сути, всегда дисгармоничны и противоречат необходимости законов природы. В законах природы поэтому должны присутствовать иерархия, логика и разум Творца. Мы часто говорим, что все связано со всем, все в одном, а одно во всем. Так же и с душой и сознанием. Это одно и то же. Под сознанием подразумевается осознание бытия, которое может включать в себя различные виды восприятий. В другом очерке мы

подробнее рассматриваем эту тему на примере души растений¹. Результатом критического, то есть ясного, размышления является вывод о том, что Вселенная как целое существовала до появления физической вселенной. Это является логически необходимой причиной бытия.

Те, кто не готов принять озвученный вывод, приводят, как правило, аргумент о том, что без гипотезы существования Бога легко обойтись. Одновременно признается, что мышление является атрибутом природы. Если мышление является атрибутом самой природы, то все должны признать наличие в мире разумного начала. Отрицание источника всего сущего при одновременном признании мышления как атрибута природы указывает на имманентность источника всего сущего. В этом источнике – Творец и Творение. Следствием появления такого понятия будут абсолютные ценности, бесспорные для разума человека. Эти ценности абсолютны, ибо они всечеловеческие, даны на все время и сопричастны всему мировому бытию.

Это важно для понимания того, что основание человеческой логики и теории познания базируется не на априорных формах, каких то врожденных идеях или практической деятельности, а на нравственно целевой смысложизненной установке. Результатом этой установки являются развитие и распространение человечности.

Нас можно упрекнуть в том, что мы излагаем не свои мысли. Однако опора на древних философов, научный и жизненный опыт – это выражение благодарности. У таких мыслителей и практиков отмечается только день рождения, день их смерти же обозначает начало пути в вечность. Душа всей природы вечна (в прошлом, настоящем и будущем), неизменна и остается такой, какой была всегда: не имеющей возраста, неизменной с незапамятных времен.

Нас можно упрекнуть также в использовании простого и естественного языка. Но это тоже будет недоразумением. Теоретическая перегруженность текста обычно связана с исключительно рационалистическим мышлением. А так как статья является исключительно введением в поиск ответов на вопросы, которые касаются нас всех, необходимо исходить из того факта, что в конце концов практически каждый из нас является философом. Человек, который не требует доказательств, по своей натуре ищет прежде всего истину и мудрость. Он внутренне готов к принятию истины, к осознанию смысла своего существования, своей жизни.

Поиск истины и мудрости можно сравнить с поиском гармонии. Гармония по своей натуре – это многогранное, красивое и живое произведение как по форме, так и по содержанию. Это произведение подобно симфонии. В ней нет ничего случайно. Из симфонии истины – природы нельзя убрать и нельзя ничего добавить к ней. Посмотрим, например, на бабочку. Из куклы получается бытие, которое мы можем только описывать, создать же его мы не в силах. В этой связи хотим напомнить, что единство заключается только в единстве. Растения, разноцветные и разнотипные, скрепляет на поляне одна нить. Этой нитью является вода. Все растения питаются одной и той же водой. В условиях господства частных интересов пробле-

---

¹ NĚMEC Bohumil (12.03.1873, Prasek – 07.04.1966, Havlíčkův Brod) – český botanik, fyziolog rostlin, politik a významný kulturní pracovník. V letech 1892-96 studoval B. Němec zoologii a botaniku na filosofické fakultě české univerzity v Praze. S pražskou univerzitou byla spojena i jeho další vědecká kariéra; roku 1899 se zde habilitoval a roku 1907 byl jmenován profesorem. Přednášel anatomii a fyziologii rostlin. Ve fyziologii rostlin, rostlinné anatomii, cytologii a v zavádění nové mikroskopické techniky se už v letech před 1. světovou válkou stal významnou a mezinárodně uznávanou vědeckou autoritou.

Byl členem předních mezinárodních a českých vědeckých společností a institucí (Česká akademie věd a umění, Královská česká společnost nauk, Československá akademie věd aj.) Redigoval časopisy *Živa* a *Vesmír*, od roku 1923 vydával *Studies from the Plant Physiological Laboratory of Charles University* a ještě roku 1959 založil časopis *Biologia plantarum*. Od roku 1933 byl šéfredaktorem *Ottova slovníku naučného nové doby*. Také po 2. světové válce byl B. Němec ve světě vědy uznávanou osobností a autoritou. Často vzdor politickým poměrům představoval kulturu a kontinuitu české vědecké práce jako součást světového vědeckého poznání.

ма единства поднимается из того, что мы не можем однозначно ответить на вопрос, из чего состоит единство природы, мира, заключается оно в его мыслимости или его материальности. Невозможно смотреть одновременно в противоположные стороны. Невозможно признать, что бытие движется одновременно по законам бытия (материализм) и бытие движется по законам мысли (идеализм). Поэтому целостное мировоззрение является единственным путем решения стоящих перед нами задач. Другая сторона этого пути подсказывает, что мы не должны любить что-то или показывать любовь к чему-то (например, к мудрости), а должны просто любить одновременно на всех трех уровнях: природном, родственном и духовном. Просто быть добрым человеком. Это настоящая мудрость.

Новое мироотношение и новое общество, которые зарождаются под влиянием геополитических изменений, не возникнут по взмаху волшебной палочки. Как и все новое, они будут исключением из правил. Это означает, что найти работу современному человеку – эгоисту чрезвычайно трудно. Эго, эгоизм и этика, будучи основанными на духовности, создают базу для любви и истины, на которых только и может расти принципиально новое общество, отличающееся от технического общества, построенного холодным разумом при отсутствии человечности. Холодная техника будет играть ведущую роль, например, при освоении космоса, но не в нашей природе и жизни. Духовный расцвет способен внести в новое мироздание самобытные ценности. Такие ценности могут изменить темпы и масштабы антропогенных воздействий, разрушающих биосферу. О сегодняшних катастрофических для людей земно-космических процессах давно предупреждали европейские и российские ученые, а до них – древние священные тексты разных народов².

The Noosphere and Autotrophy

First deserve and then desire.

The first who introduced the term of Noosphere was Edouard Le Roy (1870–1954) in collaboration with Pierre Teilhard de Chardin (1881–1955). It is highly probable, that that during the time of Vernadsky's lectures at the Sorbon, the tree scientists, co – jointly developed the notion of Noosphere.

Vernadsky formulated his scientific legacy when outlining his views on the progress of science, the evolution of humankind and its future. The Noosphere in Vernadsky's understanding is the envelope of Mind that supersedes the biosphere. Biosphere in this understanding is the envelope of life. Although there is no proof of noospheric structure, there is recognizable trend towards a necrosphere. What we know for more or less sure, is that the biosphere can regenerate only about 1 percent of what has been destroyed. This means of its supply. People consume some 7 per cent of the biospheric envelope and consumed according to a variety of scientific calculations already more than half of the supply of the biosphere. The current heterotrophic system will be soon in a short supply of water, energy and all what is needed for maintaining healthy sanitary conditions. The short supply has been valued as a risk also in Global trends 2015–2030 published by NIC (National

---

² Коран, Петра, Лотосовая сутра и другие. Сопоставляя эти тексты с современным положением дел на планете видно, что пророчества сбываются. Глобальная катастрофа в научном понятии стала свершившимся фактом, ведь начало процесса это уже процесс. Главная катастрофа заключается в нежелании людей меняться. Потому что меняться в последний момент можно уже ничего не успеть, надо готовиться к худшему загодя.

Intelligence Council)³ in November 2012 and also in Global risk report 2014⁴, published by WEF (World economic forum) Davos, in October 2014. Comparing the results of the function of the heterotrophic system with the risk assessment of the two respected organizations one has to ask. Why is the progressive idea of the transformation of the biosphere into a noosphere not realised? Why we can observe ignorance and the opposite?

Following is a list of examples related to solving Russia's ecological safety as stated in the document produced by the Inter – Departmental Commission on Ecological Safety in Russia. Although the list is an old one, covering challenges till 1995, it is still valid as it offers a reason for analysing and asking important questions related to The Man and the World. And last but not least to the fact, that the logic of life is not the same as the logic of the mind.

1. Deterioration of environmental quality resulting in reduction of life expectancy, increase in diseases and death rates as well as degradation of the population's gene pool.
2. Formation of ecological destruction and disaster zones.
3. Degradation of renewable natural resources (land fertility, forest and fish resources, etc.).
4. Depletion of non-renewable natural resources (minerals, hydrocarbons materials etc.)

---

³ Individual Empowerment – individual empowerment will accelerate owing to poverty reduction, growth of the global middle class, greater educational attainment, widespread use of new communications and manufacturing technologies, and health-care advances.

Diffusion of Power – there will not be any hegemonic power. Power will shift to networks and coalitions in a multipolar world.

Demographic Patterns – the demographic arc of instability will narrow. Economic growth might decline in «aging» countries. Sixty percent of the world's population will live in urbanized areas; migration will increase.

Food, Water, Energy Nexus – demand for these resources will grow substantially owing to an increase in the global population. Tackling problems pertaining to one commodity will be linked to supply and demand for the others.

Game-changers

Crisis-Prone Global Economy – Will global volatility and imbalances among players with different economic interests result in collapse? Or will greater multipolarity lead to increased resiliency in the global economic order?

Governance Gap – Will governments and institutions be able to adapt fast enough to harness change instead of being overwhelmed by it?

Potential for Increased Conflict – Will rapid changes and shifts in power lead to more intrastate and interstate conflicts?

Wider Scope of Regional Instability – Will regional instability, especially in the Middle East and South Asia, spill over and create global insecurity?

Impact of New Technologies – Will technological breakthroughs be developed in time to boost economic productivity and solve the problems caused by a growing world population, rapid urbanization, and climate change?

Role of the United States – Will the US be able to work with new partners to reinvent the international system?

Potential worlds

Stalled Engines – In the most plausible worst-case scenario the risks of interstate conflict increase. The US draws inward and globalization stalls.

Fusion – In the most plausible best-case outcome China and the US collaborate on a range of issues, leading to broader global cooperation.

Gini-Out-of-theBottle – Inequalities explode as some countries become big winners and others fail. Inequalities within countries increase social tensions. Without completely disengaging, the US is no longer the «global policeman».

Nonstate World-Driven by new technologies, nonstate actors take the lead in confronting global challenges.

⁴ 1 Fiscal crises in key economies 2 Structurally high unemployment/underemployment 3 Water crises 4 Severe income disparity 5 Failure of climate change mitigation and adaptation 6 Greater incidence of extremeweather events (e. g. floods, storms, fires) 7 Global governance failure 8 Food crises 9 Failure of a major financial mechanism/institution 10 Profound political and social instability.

5. Increase of risk of large scale human/created catastrophes.
6. Decrease of quality of surface and ground waters as well as ocean coastal waters.
7. Spread of radioactive contamination.
8. Air pollution and hazardous climatic changes.
9. Dangerous contamination of food products.
10. Growth of social tensions resulting from environmental pollution.
11. Imbalance in the distribution of productive force.

One of the answers offered in Russia already in 1928 formulated V. I. Vernadsky in his report *On the Tasks and Organization of Applied research in the Russian Academy of Sciences*. One can read: *The point in case is not the problems of theoretical knowledge and the search for scientific truthj related to a holistic scientific picture of the Universe that is reflected through the human mind and thus inevitably governed by its logic. Rather we refer to the scientific organization of applied knowledge that meets the requirements of life and is governed by its logic.*

Similar answer offers Eugene Odum (1913–2002) in his *Fundamentals of Ecology* (1975). In the chapter named *Human Population Ecology* he writes: *Obviously, the complete dominance of Man over nature is impossible; it would be neither sustainable nor stable since Man is an extremely, dependent‘ heterotrophy ranked very ,highly‘ in the food chain.* There are other authors, like Jean Dorst, Timofeev–Ressovsky, P. L. Smith and last but not least A. L. Yanshin, who advocate for the idea of co-evolution. All the work published implies that Man in his activities must take nature into account and find the essence to understand it. There is still problem with the scientific definition of the concept of development and the exact answer to the question whether nature develops in a positive or negative sense. Despite this, we can state, that there is no reasons to argue about the end of evolution or about evolution being controlled by man. We can also state, that there is no stable or sustainable development in a spontaneous stochastic process, meaning the conversion of chaos into order or into the emergence of order out of chaos. Victor Weisskopf (1908–2002) therefore says: *We do not know what evolution will finally result in. Humankind is only witnessing the very beginning of it... Man being born and raised in a Holocene biosphere can only sustain normal vital activity if all major parameters of this biosphere, its main properties and generic type are preserved.*

Looking at concepts, like the concept of Ecological imperative or so called Sustainable development and others, all related to natural processes, and valuing these concepts we have to accept that there is no stability in nature. No atom, molecule, crystal or mineral, not even the ether vacuum can exist in a stable frozen state at absolute zero. Sustainable development would require sustainability within the process of development. Ecological imperative requires to accept, that there is no life possible beyond certain threshold. The continuous changes within the psycho-nervous, biological and genetic constructs of man, animals and plants prove that we have been entering a non-threshold ecology zone. Entering a non-threshold ecology zone means also to revise the paradigm of co-existence and ask whether co-evolution is subordinated to the laws of nature, or something else? Yanshin stated: *Planet’s genesis and its evolution with humanity cannot be divided into biosphere, humankind, earlier biospheres in the past, etc. Rather, it is a single living planetary body.*

If accepted, we have to discover and define new principle which allows understanding that there is no division between humankind, the planet, the biosphere and the cosmos. At this point it seem worth to direct readers attention to the first chapter of this paper. Dealing with holistic perception of the world, it indicates the way the science may follow in order to find the right answer. On this way one would meet Vernadsky’s greatest prediction: *Autotrophy of Humankind*. Published in 1980 in the *Transactions of the Biochemical Laboratory*, Issue 16, Vernadsky predicts that *humanity would learn to synthesize foods, atmosphere, power and that there is a cosmic essence in living matter and*

the nature of man. Examples from the isotopic spectrum of non-radioactive elements that compose living matter – today over 60 chemical elements – prove the need for scientific research not favoring tactical solutions.

The search for solutions should therefore target and consider at least following four strategic directions⁵:

1. Resources that are not substantially limited today and which humanity can use unrestrictedly, like certain renewable minerals, green plants, fruits a.o.

2. Resources that are considered irreplaceable today, like water and the hydrosphere, transmutation of elements.

3. Accumulated rocks of an already anthropogenic character, like soil outbursts, non toxic ore tails and man-made aggressive materials.

4. Bio-inert (non-living) substances – biological resources that were accumulated by earlier biospheres such as oil, coal, gas, peat, etc. These are the most valuable biological 'ores' for human use, which have accumulated yet unknown isotopic spectra of all the elements from minerals and elements of inorganic matter.

The profound knowledge of these resources shows the way to an autotrophy of humankind. At its end, we would fully understand the inheritance which giants like Lomonosov, Popov, Mendelejev, Tsiolkovsky, Chizhevsky and Bauer left to us.

Žízeň života

Tři věci nelze skrýt: Lásku, těhotenství a jízdu na velbloudu.

Staří alchymisté hledali kamen moudrosti, snažili se měnit železo ve zlato. To naznačuje, že jedna z teorií vzniku alchymie je založena na znalostech metalurgie. Ta se z Egypta rozšířila do Řecka a následně pak do Říma. Se zánikem západořímské říše se tyto teorie obohacené o některé myšlenky helénistických filosofů dostaly dále na východ, kde je přejali a upravili Arabové. Arabští alchymisté se kromě života kovů a filosofie začali zabývat i přípravou elixírů. Arabská alchymie se koncem 12. století dostala přes Španělsko do Evropy. V Evropě se dále rozvíjela a byla akceptovanou metodou poznávání přírody až do 18. století. V českých zemích dosáhla největšího věhlasu v období vlády císaře Rudolfa II. Praha byla *hlavním městem* alchymie, proto v této souvislosti bývá označována jako středověká Alexandrie.

Z hlediska psychologie, jako neoddelitelné částí nejenom studentské a vědecké práce se nabízí vysvětlení alchymie C.G.Jungem. Ten vyslovil názor, že *alchymii lze chápat jako projekční techniku nevědomých psychických procesů. Přírozenost lidské duše směřuje k celistvosti a alchymie nese všechny znaky individuace. Tendence lidské psychy najít cíl v Bytostném Já, které zahrnuje vědomí i nevědomí, má alchymistickou analogii ve snaze o sjednocení protikladů*. Tato interpretace alchymistické obrazové série ve světle terapeutické metody Junga se nazývá aktivní imaginace. Práce, která se odehrává v alchymistově tyglíku je vizí, imaginací. Výsledkem této práce je proměna (transmutace) samotného adepta integrací nevědomých archetypů vystupujících jako symboly s vědomým já. To je velice důležité pro pochopení vztahu alchymie a hlubinné psychologie. Vnímání chemických a podobných experimentů se rovná cestě plné překážek. Na této cestě se dělají chyby, které nezůstanou bez následku na studentovu či vědcevu duši. Podobně v procesu individuace hrozí pohlcení nevědomím nebo naopak přílišná inflace vědomí. Zacházení s

---

⁵ Kaznacheev V. P., Trofimov A. V. Reflections on Life and Intelligence on Planet Earth, Problems of Cosmo-Planetary Anthropoecology. Europe : Academy For Future Science. ISBN: 978-1-892139-80-1.

pravdou jako s mystériem je psychicky příznačné pro alchymistické vnímání jevů, metody práce a způsoby poznávání skutečnosti. Přesto, že se dnešní věda dívá na alchymii velmi kriticky, lze se na ni dívat jako na předchůdce dnešní chemie a vědy obecně. Alchymie umožnila rozvoj experimentálního zkoumání, formulovala metody poznávání přírodních dějů a objevila celou řadu nových látek a chemických postupů. Proto bývá označována jako tradiční věda.

Jako synteticky zaměřená celistvá věda odvozená z přírodní filosofie odpovídá alchymie dnešním holistickým konceptům poznávání. Vychází z nauky o příbuznosti a přeměnách látek. Toto téma pojednává stručně kapitola *The Noosphere and Autotrophy*. Své snahy alchymisté označují jako Velké Dílo (*Opus Magnum*). Představa růstu a zrání ukazuje na přirozenost, že člověk nemůže udělat strom, ale může se podílet na jeho pěstování a v přeneseném slova smyslu na Dílu božském. Proto mohl Novalis hlásat, že *skutečným alchymistou je ten, kdo najde kamen moudrosti v sám sobě*. Smysl alchymie je přeměna člověka pomocí analogií mezi různými znaky převzatými z živé i neživé přírody, živly, barvami, tělesnými orgány, znamenými zvěrokruhu či planetami. Je to i proto, že alchymista ví, že žádný společenský systém se v historii nedokázal vnitřně zreformovat tak, aby se vyhnul kolapsu.

Pohádky obsahují archetypální obrazy, v nichž leží velká moudrost. Proto mnozí dospělí ocení jazyk plný pohádkových obrazů, s jejich skrytými zprávami a smyslem. Umět číst mezi řádky je klíčem k detekci jasné a jednoduché krásy. S krásou je spojena láska. Láska svým působením tvoří nové obrazy, jejichž hodnota je mnohem větší než součet jednotlivých obrazů. Láska se proto může nazývat i plodnou ženou. Každé otěhotnění plodné ženy nese s sebou naději na nový mladý život. Otěhotněním se plodná žena stává potenciální matkou, zdrojem množení a udržení rodu. Tyto dvě funkce lze srovnat s jízdou na velbloudu. Také proto, že život jako takový, včetně těhotenství není jízda po rovině, bez překážek a rizika. V kontextu tohoto zamyšlení se objevuje otázka Dobra a Zla.

Současné majoritní pojetí života a všeobecná výuka výrazně osamostatňují živá tělesa, především živé bytosti, to jest zvířata a lidi. Přitom se zapomíná na ostatní živá tělesa v přírodě. To samo o sobě je již chyba v myšlení. Zapomíná se i na euklidovské a ne-euklidovské a matematikou dokázané mnohorozměrné prostory. To je další chyba v myšlení a vzdělání. Výsledkem jsou dvourozměrné úvahy a přístupy k řešení výzev současnosti. Kdo není s námi, je proti nám. Vítěz nebo poražený.

To se děje nejenom v ekonomice, ale i v politice a vzdělávání. Nepřekonatelné paradoxy ovládly i masová média, novináře a davy. Nepřekonatelné paradoxy dobra. Tyto paradoxy se vyznačují skutečností, že co je dobré pro jednoho, může a většinou je špatné pro druhého. Příroda zde nabízí nekonečné množství příkladů. Nebudu se rozepisovat o modalitách dobra ve smyslu Platona, ani ve smyslu jeho protipólu, to jest zla, které se také označuje dobrem etickým. O řešení paradoxu dobra se pokoušely již starověké civilizace. Všechny pokusy, pokud vím, byly neúspěšné. Proto předpokládám, že naše euroatlantická civilizace se také zařadí do seznamu neúspěšných pokusů. O co jde?

Jde především o to, že v reálném životě je příliš mnoho zla. Vědí o něm však jen ti, na které dopadá. O zlu neví pán, nebo zdravý člověk, ale otrok nebo člověk nemocný. Podrobněji se o tom píše v páté kapitole Matoušova evangelia. Nebo v překladu leydenského papyru, který vydal v roce 1926 profesor František Lexa. Překlady následovaly další práce, o niž ví dnešní čtenář masových informačních prostředků málo nebo vůbec nic. Ke zmíněným pracím patří Ptahhotepova, Kagemniova, Aniov a Menemopetova nauka. Ale i Starý zákon nebo Buddhovo učení. Buddha byl totiž asi jediným z myslitelů, který otevřeně prohlásil život za smetiště zla. Žít na smetišti zla mě učilo několik mých známých, později přátel, které jsem získal během mnohaletého pobytu v Malajsii a v Asii.

Ve smetišti zla a na smetišti zla hledáme jako zlatokopové nebo recyklační experti, bohatství nebo dobro. Ale jako při každém hledání, tak i v tomto případě musíme prvně vědět, Kde a Kdy a Co?, hledat. Po té následuje otázka Jak (metoda hledání), po ní otázka Proč (je metoda hledání správnou). Na konci je potřeba si uvědomit svoji identitu: co jsem a komu sloužím. Kde a kdy jsou konkrétní slova s obsahem definujícím prostor, prostředí spojené s historií: minulostí a budoucností, spojené s plynoucí přítomností. Na otázku Co, by měla být vždy odpovědí skutečná potřeba. Nikdy ne to, co chceme nebo co si přejeme.

Kde začít hledat? Slavný ruský filosof a mystik Vladimír S. Solovjev (1853–1900) je jednou z možností. Solovjeva lze totiž podle jeho tří zakončených (*The Crisis of Western Philosophy, Philosophical Principles of Integral Knowledge, Critique of Abstract Principles*) a dvou neukončených prací (*The Justification of the Good a Theoretical Philosophy*) označit jako Solovjev – denní a Solovjev noční.

Solovjev dení, to je filosof racionalista, jestli ne idealista. Solovjev – noční, to je mystik a básník. Ve své knize přeložené do češtiny a zvané *Duchovní základy života* (ISBN 80 901957-8-4) je možné číst: *Skutečně je svět celý ve zlém postaven. Zlo je světové faktum, neboť každý v přírodě počíná zápasem a zlobou, pokračuje v útrapách a poddanství, a končí smrtí a tlením. Všeobecné faktum pokládáme za zákon. Předním zákonem přírody je zápas o bytí. Každá bytost v našem světě, od nejmenšího prášku až po člověka, celým svým přírodním životem praví jedině: «Já jsem, a všechno ostatní jest jen pro mne, a srazivši se s bytostí druhou, říkají: «existuji-li já, tedy ty již existovati nemůžeš, není pro tebe místa se mnou zároveň. A říká to každý, každý se kasá na všechny a chce všechny udolati a je sám všemi udolován».*

Co k tomu dodat? Denně jsme svědky, že Zlo musí mít jako protipól Dobro. Toto dobro se pochopitelně nemůže nacházet v reálném světě. Proto je mimo něj. Nezávisle na našem rozumu nebo naší přirozenosti. Je to bytost sama od sebe. Kdo se dobra vzdává, musí umět přiznat, že mravní zákon našeho rozumu nemůže ve skutečnosti dát dobro. Kdo se dobra nevzdává, musí přiznat, že dobro existuje. Solovjev proto logicky formuluje: *Dobro to jest bytost sama od sebe vládnoucí plností dobra a zdrojem milosti, jest Bůh....Bez této víry museli bychom připustiti, že dobro je toliko klamný pocit, nebo svévolný výmysl lidského rozumu, tj. že ho ve skutečnosti vůbec není. Toho však morálně dopustit nemůžeme, neboť my sami jako mravní bytosti a celý náš život má smysl jen skrze víru ve skutečné dobro nebo dobro jako pravdu. Musíme věřiti, že je samo ze sebe, že je skutečná pravda: musíme věřit v Boha. Tato víra je i dar boží, a zároveň naše vlastní svobodné dílo.*

Připustíme-li na okamžik, že tomu tak je, nebo můžeme-li si představit, že to tak může být a přitom se pohlédneme jenom po světě, co v něm děje, bude mnohým zcela jasné, co nás čeká, co nás nemine. Především zůstaneme-li na cestě ignorování objektivního principu Dobra a Zla.

Ke vši úctě k mládí a moderním profesionálům si dovoluji připomenout, že čínský úředník musel již před téměř 500 lety psát 8 stupňové eseje, znát 431 286 symbolů a znát přesně obsah čtyř knih a pěti klasických spisů Konfucia. Kromě toho obsahoval – již toho času – čínský vědecký sborník přibližně 11.000 vědeckých znalostí a zkušeností. Naše civilizace dosáhla toho čísla až v roce 2007 formou Wikipedie. Neuškodí nikomu z mladých profesionálů lektura *Novissima sinica*, německého genia G. W. Leibnitze, (1646–1716) nebo *Tableu Economique* z roku 1758, francouzského velikána Francois Quesnay (1694–1774). Obě se doplňují a obohacují i bohaté. Proč? Protože reálný svět je místem střetu s čistým životem. Střetu Dobra i Zla. Takový život obsahuje i minulost. To je ta část čistého života, kterou obdržíme, když z něj odebereme všechnen aktuální život, to jest přítomnost. Není vyloučeno, že místem střetu je jen naše Země. Je současně nepopíratelné, že maják ukazuje lodi cestu, ne však cestu k majáku, ale kolem něj.

Podobně je to s historií, řádem reálného světa, ve kterém žijeme. Ten zprostředkovává souvislost čehokoliv s čímkoliv. Nic na světě proto není nahodilé. Od Kanta pochází následující věta. *Tvrdím, že v každé speciální nauce o přírodě může být nalezeno jen tolik opravdové vědy, kolik je v ní matematiky.* K tomu je možné dodat, že výrok se týká i společenských věd. Otázkou zůstává, jaké znalosti matematiky má dnešní student všeobecně a student společenských věd konkrétně. Vždyť matematika není věda. Ale pramenem všech věd. V tomto prameni můžeme hledat a najít i společného jmenovatele Dobra a Zla. Ten je v oblasti duchovní, má formu dialogu s přírodou (všem bytím) a respektuje její zákony a skutečnost, že říše členovců vede trvalý boj o nadvládu v reálném světě s říší různorodých obratlovců. Následující, poslední kapitola je věnována světu – chrámu na mostě mezi dvěma královstvími, oblastí přírody a absolutním světem ducha. Tento nový svět je přístupný všem lidem znovu poté, co lidé prošli hlubokou proměnou svého bytí.

Die sinnliche Welt und die übersinnliche Geistwelt

Streben ist leben.

Dialog – ein Thema das uns alle betrifft

«Was ist herrlicher als Gold?» fragte der König. «Das Licht», antwortete die Schlange. «Und was ist erquicklicher als Licht?» fragte jener. «Das Gespräch», antwortete diese. Goethe spricht in seinem Märchen von der Grünen Schlange von einem erquicklichen Gespräch, was so viel bedeutet wie ein erfrischender, belebender, anregender und erfreulicher Dialog. Alles Attribute, die unser persönliches Wohlbefinden stimulieren. Improvisation, Kreativität, Respekt vor der Meinung des anderen sind unverzichtbare Voraussetzungen eines erquicklichen Dialogs. Erquicklicher noch als Gold und Licht ist für uns Menschen das Gespräch. Denn was hier spürbar wird ist menschliche Nähe und eine nahezu unerschöpfliche Kreativität.

Schiller war um die Zeit, in der seine Freundschaft mit Goethe begann, mit den Ideen beschäftigt, die in seinen «Briefen über ästhetische Erziehung des Menschen» ihren Ausdruck gefunden haben. Was Goethe und Schiller damals mündlich verhandelten und was sie sich schrieben, schloß sich immer wieder an den Ideenkreis dieser Briefe an. Schillers Nachsinnen betraf die Frage: Welcher Zustand der menschlichen Seelenkräfte entspricht im besten Sinne des Wortes einem menschenwürdigen Dasein? «Jeder individuelle Mensch, kann man sagen, trägt, der Anlage und Bestimmung nach, einen reinen, idealischen Menschen in sich, mit dessen unveränderlicher Einheit in allen seinen Abwechslungen übereinzustimmen die große Aufgabe seines Daseins ist.» (4. Brief).

Zwei Triebe sind in der Natur des Menschen vorhanden: der sinnliche und der vernünftige Trieb. Hat der sinnliche Trieb die Oberhand, so unterliegt der Mensch seinen Instinkten und Leidenschaften. In beiden Fällen ist der Mensch einem Zwange unterworfen. Im erstern bezwingt seine sinnliche Natur die geistige; im zweiten die geistige seine sinnliche. Weder das eine noch das andere gibt dem Menschen im Kerne seines Wesens, der zwischen Sinnlichkeit und Geistigkeit in der Mine liegt, völlige Freiheit. Diese ist nur durch eine Harmonie der beiden Triebe zu verwirklichen.

Goethe fand sich durch solche Ideen tief befriedigt. Er schreibt über die ästhetischen Briefe am 26. Oktober 1794 an Schiller: *Das mir übersandte Manuskript habe ich sogleich mit großem Vergnügen gelesen, ich schlurfte es auf einen Zug hinunter. Wie uns ein köstlicher, unsrer Natur analoger Trunk willig hinunterschleicht und auf der Zunge schon durch gute Stimmung des Nervensystems seine heilsame Wirkung zeigt, so waren mir diese Briefe angenehm und wohltätig, und wie sollte es anders sein, da ich das, was ich für recht seit langer Zeit erkannte, was ich teils lebte, teils zu leben wünschte, auf eine so zusammenhängende und edle Weise vorgetragen fand.* Aus diesen Gedanken heraus ist die Dichtung Märchen von der Grünen Schlange erwachsen, die so mannigfal-

tige Auslegungen gefunden hat. Die größte Zahl der unternommenen Auslegungsversuche des Märchen von der Grünen Schlange findet man verzeichnet in dem Buche «Goethes Märchendichtungen» von Friedrich Meyer von Waldeck. *Ich habe in den Geist des Märchens aus den Voraussetzungen der Goetheschen Gedankenwelt vom Anfang der neunziger Jahre des achtzehnten Jahrhunderts einzudringen versucht und habe, was sich mir ergeben hat, zuerst in einem Vortrage ausgesprochen, den ich am 27 November 1891 im Wiener Goetheverein gehalten habe. Was ich damals gesagt habe, hat sich mir seither nach den verschiedensten Richtungen erweitert. Aber alles, was ich seither über das «Märchen» habe drucken lassen oder mündlich ausgesprochen habe, ist nur eine weitere Ausgestaltung der in jenem Vortrage ausgesprochenen Gedanken. Auch mein 1910 erschienenes Mysteriendrama «Die Pforte der Einweihung» ist eine Frucht jener Gedanken.* Seit dem Erscheinen des Märchen von der Grünen Schlange sind neuere Erklärungsversuche zu den früheren hinzugekommen.

Die Keim-Gedanken zu dem Märchen liegen in den «Unterhaltungen», Goethe stellt in diesen Unterhaltungen die Flucht einer Familie aus den mit Kriegsverheerungen belasteten Gegenden dar. In den Gesprächen, die sich zwischen den Gliedern dieser Familie abspielen, lebt auf, was in Goethes Vorstellungskreisen durch den Austausch der gekennzeichneten Ideen mit Schiller damals angeregt war. Die Gespräche drehen sich um zwei Gedankenmittelpunkte.

Von dem einen werden alle die Vorstellungen des Menschen beherrscht, durch welche dieser in den Ereignissen, die in sein Leben eingreifen, einen Zusammenhang zu bemerken glaubt, der sich aus den Gesetzen der sinnlichen Wirklichkeit nicht durchdringen läßt. Die erzählten Geschichten sind zum Teil reine Gespenstergeschichten, zum Teil solche, in denen Erlebnisse zur Darstellung kommen, die an Stelle des naturgesetzlichen Zusammenhanges einen „wunderbaren“ zu verraten scheinen. Goethe hat diese Schilderungen nicht aus einer Hinneigung zu irgendeiner Art von Aberglauben verfaßt. Goethe sah sich immer wieder vor die Frage gestellt: Gibt es für die Menschenseele nicht eine Möglichkeit, sich von den Vorstellungen, die nur aus der sinnlichen Wahrnehmung kommen, zu befreien und in einem rein geistigen Anschauen eine übersinnliche Welt zu ergreifen? Es könnte ja wohl der Drang nach einer solchen Betätigung des Erkenntnisvermögens ein naturgemäßes menschliches Streben darstellen, das auf einem für die Sinne und den auf diese gestützten Verstand verborgenen Zusammenhang mit einer solchen Welt beruht. Und die Neigung zu Erlebnissen, welche den natürlichen Zusammenhang zu durchbrechen scheinen, könnte nur eine kindliche Abirrung von dieser berechtigten menschlichen Sehnsucht nach einer geistigen Welt sein. Goethe interessierte sich für die Richtung, welche die Seelentätigkeit bei ihrer Neigung zum abergläubisch Gehätschelten nimmt, als für den Inhalt der Erzählungen, die bei kindlichen Gemütern aus einer solchen Neigung hervorgehen.

Der zweite Gedankenmittelpunkt strahlt die Vorstellungen aus, welche das moralische Menschenleben betreffen, für das der Mensch seine Antriebe nicht aus der Sinnlichkeit, sondern aus Impulsen schöpft, die ihn über das hinausheben, was die Sinnlichkeit in ihm anregt. Auf diesem Gebiete ragt ja eine übersinnliche Kräftewelt in das Seelenleben des Menschen herein.

Von beiden Gedankenmittelpunkten aus gehen Strahlen, welche im Übersinnlichen endigen müssen. Und von ihnen aus wird die Frage nach dem inneren Wesen des Menschen formuliert. Wie ist der Zusammenhang der Menschenseele mit der sinnlichen und der übersinnlichen Welt? Schiller behandelte diese Frage philosophisch in seinen ästhetischen Briefen. Für Goethe war der abstrakt-philosophische Weg nicht gangbar; er mußte das, was er in dieser Richtung zu sagen hatte, im Bilde verkörpern. Und das geschah durch das Märchen von der grünen Schlange und der Lilie. So lautet der volle Name der Dichtung.

Schiller schreibt über die Dichtung: *Das Märchen ist bunt und lustig genug, und ich finde die Idee, deren Sie einmal erwähnten, «das gegenseitige Hilfeleisten der Kräfte und das Zurückweisen auf einander», recht artig ausgeführt.* Denn selbst, wenn jemand einwenden wollte, daß dieses gegenseitige Hilfeleisten der Kräfte sich auf Kräfte verschiedener Menschen bezieht, so gilt dagegen heute nicht nur für Goethe durchaus geläufige Wahrheit, daß alle Seelenkräfte, die einseitig auf verschiedene Menschenwesen verteilt sind, nichts anderes sind als die auseinandergelegte Wesenheit des menschlichen Gesamtgemütes. Und wenn im Gemeinschaftsleben verschiedene Menschennaturen zusammenwirken, so ist in dieser Wechselwirkung doch nur ein Bild der mannigfaltigen Kräfte gegeben, die in ihrer gegenseitigen Beziehung das eine individuelle menschliche Gesamtwesen ausmachen.

Eine musikalische Bearbeitung des Märchen in Form einer Oper unter dem gleichnamigen Titel hat der bereits verstorbene französische Komponist, Pierre Max Dubois (1930–1995) gemacht. Der Klavierauszug befindet sich im Besitz des Autors des Beitrags.

Заклучение

В чистом поле четыре воли. $1 + 2 + 3 + 4 = 10 =$ совершенство (Питагорас). Число 10 было для пифагорцев символом совершенства или завершенности.